

HAL
open science

Blazenka Trivuncic

► **To cite this version:**

Blazenka Trivuncic.
hal-04475974

, 2023, pp.81-90.

HAL Id: hal-04475974

<https://hal.science/hal-04475974>

Submitted on 26 Feb 2024

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire **HAL**, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

Public Domain

Блаженка Р. Тривунчић
Париз

КОНФЕСИОНАЛНОСТ У МЕТОДИЦИ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ НА СРПСКОМ ЈЕЗИКУ У ПАРИСКОМ РЕГИОНУ¹

Резиме. У раду се приказује методички приступ конфесионалности, која је у подтексту културно-историјских наставних садржаја, прописаних Посебним програмом образовно-васпитног рада на српском језику у иностранству. Дидактичко-методички приступ конфесионалности условљен је лингвистичким и социолингвистичким чиниоцима и захтева од наставника стручност и прилагодљивост, добру процену језичког нивоа и потреба наставне групе, одабир и примену одговарајућих методичких поступака и функционалну употребу наставних средстава. На одабраним примерима наставних и ваннаставних активности указује се, у односу на конфесионалну идентификацију у расејању, која је део друштвеног идентитета, на улогу образовања на српском језику, у оквиру којег се из многозначности наставних садржаја, укључујући и конфесионална значења, изграђује образовно-дидактичка равна, заснована на светосавским вредностима, изворишту духовног наслеђа, на општељудским и етичким принципима.

Кључне речи: допунска настава на српском језику, Париски регион, конфесионалност.

¹ Рад је излаган на Међународној научној конференцији „Културе, речи, религије”, одржаној на Филолошком факултету у Београду 27. и 28. маја 2019. године. Овај реферат је употпуњен одабраним примерима из наставне праксе, ради свеобухватног приказа континуитета и педагошке креативности у оквиру културних манифестација које су у вези са конфесионалношћу.

Изазови допунске наставе на српском језику

Образовно-васпитни рад на српском језику у иностранству организује Министарство просвете Републике Србије. Часови српског језика, историје и културе намењени су деци српског порекла од шест до осамнаест година. Настава се изводи у мешовитим узрасним групама једном недељно у трајању од три школска часа из три предмета: Српски језик, Моја отаџбина Србија, Основи културе српског народа. Настава на српском језику у Француској је повезана са дипломатско-конзуларним представништвима, Српском православном црквом, српским удружењима и културно-уметничким друштвима. Ове институције и организације обезбеђују простор за извођење наставе, организују и реализују у сарадњи са наставницима бројне културне манифестације поводом значајних датума, са заједничким циљем очувања српског идентитета ван матице.

Реч „идентитет” упућује на релацију истости (у филозофији и у писаним радовима когнитивно-развојних истраживача) или на релацију одређености (унутрашње, код Ериксона и психоаналитичара, или спољашње, код социјалних психолога), (Мирић, 2011: 56). Вишеслојност одређења и тумачења самог појма идентитета показује да се он темељи у колективном, али и у индивидуалном, те да је српски идентитет заснован на српском језику и ћирилици, а почива и у културним, традиционалним и верским слојевима.

Историјска прошлост сведочи да се српска национална свест у најтежим временима очувала у конфесионалности, а и данас се у расејању српска заједница највише окупља око православних храмова, у којима се и изводи настава на српском језику, где се и бележи највећи број ученика у Париском региону – као што је то Црква Свете Петке у Бондију, у којој наставу на српском језику похађа преко 100 ученика.

У нашем дугогодишњем педагошком искуству у раду са ученицима, француско-српским билингвалима, различитог узраста и неуједначеног нивоа говорења српског језика, уочени су бројни изазови. Недостатак уџбеника намењених настави на српском језику у иностранству, немогућност једнообразне примене постојећих уџбеника, јер не постоји универзална наставна ситуација, изискује од наставног кадра стручност и прилагодљивост, квалитетну и континуирану припрему наставних материјала, уз добру процену језичког нивоа и потреба наставне групе, одабир и примену одговарајућих метода и функционалну употребу наставних средстава. На избор методичких поступака у комплексном наставном процесу утиче актуелно стање српског језика, које зависи од односа српске исељеничке породице према језику и пореклу, а који обликују и социолингвистички утицаји – дужина боравка, мешовити бракови, новија политичка, економска

и социјална дешавања, деловање интеграционих и/или асимилационих процеса. У светлости разноврсних и комплексних околности, дидактичко-методички приступ конфесионалности зависи од свих наведених чинилаца.

Будући да „конфесионалност, иако даје само почетну слику повезаности са религијом и црквом, истовремено указује и на историјско-традицијску димензију у тој повезаности, што несумњиво има своју социјалну релеванцију” (Благојевић, 2012: 46); методички приступ конфесионалности заснивамо на светосавским вредностима, изворишту духовног наслеђа, на општељудским и етичким принципима, док се религијска тумачења препуштају породици и цркви, која може организовати часове веронауке.

Конфесионална идентификација и настава на српском језику

Конфесионална припадност (идентификација) није идентична са религиозношћу спољашњег социолошког вида. Конфесионална припадност, као шири појам од религиозности, може значити: 1) актуелну везаност за конкретну вероисповест, и тиме актуелну особну религиозност; 2) традицијску повезаност за одређену вероисповест – и услед поистовећивања религије и етноса — без личне религиозности, али са јасном свешћу о конфесионалној позадини; и 3) признавање конфесионалног порекла, „религије по рођењу” („религије дедова и очева”), упркос помањкања разложне свести о томе (Ђорђевић, 1990: 161).

Код ученика који српски језик изучавају као матерњи, који су активни у свим видовима живота српске заједнице у расејању, изражен је и позитиван однос према конфесионалној идентификацији. Он не мора нужно бити и израз религиозности, већ је показатељ односа према нацији, културном пореклу, поштовању традиције и обичаја. У том правцу се усмерава и настава. Код ђака који српски језик уче као завичајни, упознавање са културно-историјским и духовним наслеђем ограничено је језичким нивоом и тиче се основних садржаја.

Уједно, „идентификовање са одређеном конфесијом утиче на остале идентификације, било да се ради о доживљавању других или самоидентификацији”, (Гавриловић, Стјепановић Захаријевски, 2009: 100), те је сматрамо значајном за очување српске заједнице у мултилингвалним и мултинационалним срединама. У том смислу, конфесионални садржаји у методичком приступу, који није једнозначан, јесу значајан ресурс у остваривању крајњег циља образовања на српском језику – одржања српског народа ван граница Србије. Односно, у подтексту културно-историјских наставних садржаја, предвиђених Посебним програмом образовно-васпитног рада на српском језику у иностранству, који обухвата књижевна

дела, значајне личности и споменике српске културе, верски слојеви се не посматрају изоловано, већ као саставни део ширег плана, а обрађују се унутар књижевних дела и уз повезивање са личним искуством ученика.

Примери методичке обраде наставних садржаја везаних за конфесионалност

Имајући у виду сложени франкофони миље и то да се настава на српском језику изводи једном недељно у трајању од три школска часа, основ успешне наставе – од које зависи и одзив ученика, јер је настава допунског карактера – чини припрема наставних материјала заснована на корелативно-интегративним методама. Као пример методичке обраде садржаја везаних за конфесионалност, наводимо наставне јединице *Три светиње српске и три Немањића*² и *Трагом манастирског наслеђа*³, које су и илустрација педагошког начела да је извор мотивације, трансфера знања и подстицања креативности ученика – сама креативност наставника.

У првом примеру се развијају говорне вештине драмским изразом у оквиру прилагођених предлогака на основу уметничких текстова *Студеница*, Драгана Лакићевића, *Хиландар* и *Жича* Васка Попе, а који су осмишљени корелативно-интегративним приступом из сва три предмета: Српски језик, Моја отаџбина Србија и Основи културе српског народа. Ученици млађег и средњег узраста су усредсређени на уметнички и језички слој, посредством драматизованог текста, док ученици старијег узраста у групном раду пореде изворе и слојевитост значења Попиних стихова. Употреба разноврсних метода и облика рада доприноси упечатљивости садржаја, чији је дубљи слој садржан у самој конфесионалности и духовном наслеђу. Сазнајно се продубљује музиком и филмом о немањићким манастирима *Светосавље – мир који се чује*⁴, чији је аутор такође наставник.

Стваралачко изражавање ученика чини својеврсну круну наставног процеса и јединствену „проверу” усвојеног. На Међународном конкурс *„Језик моје мајке”* који је расписала Информативно-издавачка установа Српске православне цркве „Светосавско звонце”, допунска настава на српском језику у Паризу понела је 2018. године 2. место у области примењених уметности за 7 групних радова, у којима је учествовало 38 ученика. Културно-историјски садржаји са конфесионалним елементима јесу

² Тривунчић, Б. (2016). Електронска колекција наставних материјала образовно-васпитног рада на српском језику у иностранству. Час по час. <http://casopis.weebly.com/> Београд: ЗУОВ.

³ Исто

⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=n8XaHLYcDDI>

педагошко-дидактички основ на коме се ствара свест о „истости” и пореклу, а успех услед резултата рада подстиче ученичку мотивацију и знатижељу.

У другом примеру се начелом поступности у оквиру занимљивог наставног предлошка, од Београда, Врачара, Милешеве и Светога Саве, у корелацији са језичком и музичком културом, песмом *Милешевски анђели* хора „Чаролија” и географском мапом, ученици воде ка усвајању разноврсних знања и вештина, чија се веза са конфесионалним слојевима читава у духовном наслеђу. Час је тематски, намењен свим узрастима. Упознавање са одабраним садржајима из три предмета креће се на свим језичким нивоима и сазнајним равнима, уз употребу филма, музике, постера са лозом Немањића, фотографија, бојанки и слика. Граматички садржаји се обрађују на једноставним и погодним примерима. Могуће је поновити писање великог слова, гласовне алтернације: *врабац/врапчић* или спровести кратке језичке игре са деминутивима и хипокористикама: *птица/птичица/птић* или синонимима: *врабац/ивџан*. Приступ је диференцирани и корелативно-интегративни. Наставни прилози су полазни материјали, чија интерпретација зависи од језичког нивоа и предзнања ученика, а надградња од постављених исхода и креативности наставника. Циљеви часа се односе на упознавање ученика са културно-историјским српским благом, али и на утврђивање знања о Светом Сави, учење нове песме за индивидуални и хорски наступ, а у сусрет Савиндану.

Ваннаставне активности са подтекстом конфесионалности

Поред наставног процеса, у ваннаставним активностима које носе и конфесионалну семантику, садржано је посебно извориште учења, повезивања, подстицања, примене наученог и креативног испољавања. Школска слава Свети Сава најзначајније је надахнуто обличје образовања и васпитања на српском језику у иностранству, културно-уметничко сагласје светосавске химне, казивања рецитација, извођења малих драмских комада и музичких интерпретација.

Повећање броја ученика у Париском региону, а затим и у читавој Француској, довело је до потребе за покретањем манифестације са низом приредби у светосавској недељи, која је у наступајућим годинама укључила и друге земље. Светосавски дани српске допунске школе⁵ најснажнији су приказ саборности и неговања традиционалног и културног наслеђа.

⁵ Тривунчић, Б. (2016). Електронска колекција наставних материјала образовно-васпитног рада на српском језику у иностранству. Час по час. <http://caspcas.weebly.com/> Београд: ЗУОВ.

Учешће узима већина ученика кроз хорско певање, кратке сценске форме, рецитоване, инструментална извођења. Приредбе имају и мултимедијални карактер, са приказивањем филмова и презентација, уз промоцију ђачких литерарних и ликовних радова, доделу диплома, награда и похвала.

Полази се од планирања и извођења тематских часова чији садржаји воде до замишљених сценарија, према којима ће се извести приредбе. До реализације води низ активности у различитим областима, уз подразумевану образовну и уметничку припрему ученика:

- Осмишљавање плаката и најава
- Упућивање позивница преко имејла, медија и школске социјалне мреже
- Комуникација са ђачким породицама које су сарадници у припреми школске славе
- Сарадња са црквама које обезбеђују светосавске пакетиће и простор за приредбе
- Сарадња са дипломатско-конзуларним представништвима, српским удружењима и Савезом Срба Француске који организује „Дане светосавља”
- Припрема текстова за медије и
- Медијска промоција реализованих догађаја (РТС, „Вести”, „Просветни преглед”).

Целокупан процес изискује благовременост у планирању, педагошка умећа, компетенције у различитим областима рада, али и креативност, која свакој од манифестација даје посебан печат, а произилази из ученичке раскрыјене маште, чији је неприметни подстицај учитељ. Тако су се на плакатима нашли ђачки поетски и ликовни радови овенчани светосавским наградама Друштва „Свети Сава” у Београду, зборник дечје поезије као савинданско уздарје, чију насловну страницу краси лик Белог анђела.

Да је светосавље вечна и непресушна инспирација, духовна снага из које се рађао и трајао српски народ, показују јединствени Светосавски дани са насловом „У част теби, Свети Саво – осунчана дела”. Њих су обележиле, поред светосавских разговорника у одељењским прославама и приредби у црквама уз доделу пакетића, изложбе ученичких радова посвећених Светом Сави Првом у области примењених уметности – израда портрета, минијатура, магнета, обележивача за књиге, калиграфских натписа, икона и иконица техником веза, мозаика и витража. Креативност наставника у припреми тематских часова и у осмишљавању неуобичајених „радионица” коришћењем разноврсних материјала и различитих ликовних техника води ученике ка стваралачком процесу, у коме се стичу знања, примена наученог и вештине. Из стручне сарадње наставника у Француској, Италији и Словенији

и размене наставних прилога и идеја, реализована је израда магнета са светосавском тематиком и ћириличним словима украшеним мотивима српског веза; израда обележивача за књиге са светосавским мотивима и украсима од вунице и израда икона и иконица техником витража, мозаика и кукичања уз коришћење производа за рециклажу.

Архива часова и ваншколских активности поводом највећих хришћанских празника, Божића и Васкрса, потврђују да конфесионалност може бити својеврсни извор поређења и повезивања двеју култура и двеју конфесионалности, упркос језичким разликама и низу промена које оне изазивају у све већем броју мешовитих породица у Париском региону. Кроз традиционалне и обичајне слојеве уз стваралаштво – честитке, дописивање са вршњацима у Србији, прављење божићних жежића од жита, откривање симболике и техника бојења васкршњих јаја, драмске игре⁶, калиграфско украшавање божићнег или васкршнег поздрава – ђаци се упознају са значењем и значајем верских празника.

Организовање екскурзија до српских манастира у Француској у сарадњи са Саветом родитеља и Српском православном црквом у 2017. и 2018. години осликава повезаност образовно-васпитног рада у иностранству са конфесионалношћу. Посете српским манастирима у идентитетској равни чине јединство, а у образовној примену, остваривањем дидактичког принципа очигледности и свесне активности ученика.

Поред боравка у окриљу природе уз вршњачку социјалну интеракцију, развијање комуникативних компетенција на српском језику, упознавањем са животом и историјом манастира, приликом посета манастиру Боа Салер близу Мајена и манастиру Светог Јована Дамаскина у Ишону на истоку Француске, спроведене су и радионице ручног прављења свећа, иконографског цртања, час појања и веронауке.

У складу са интересовањима, ђаци се подстичу на усвајање различитих функционалних стилова у релацији са конфесионалним садржајима, али и у односу са природним окружењем, принципом индивидуализације, односно посебним задацима. Група ученика је откривала називе биља на основу мириса, проучавала изглед и учила који се чај справља од одређених биљки. Ученици старијег узраста су разговарали са матером Јефимијом, некадашњом игуманијом манастира Градац, а интервју „Светлост у манастиру Градац” је касније представљен у оквиру међународног пројекта „Образовни круг” вршњацима у Србији.

⁶ https://www.youtube.com/watch?time_continue=54&v=Jb-eygq9T9Q

Закључак

У прописаним исходима⁷ основног образовања и васпитања у иностранству, између осталих, дефинисано је да ће ученик по завршетку основног образовања и васпитања у иностранству бити у стању да:

- „Испољава осећање припадности и позитиван став према очувању сопственог националног и културног идентитета уважавајући наслеђе културе других народа и да
- Промовише културу свога народа у земљи боравка, уз поштовање и уважавање културе земље домаћина.”

Осећање припадности се развија у свим видовима образовно-васпитног рада у иностранству, којима се изграђује и негује идентитет активирањем вишеструких веза језичког, културног и конфесионалног карактера, чије преплитање симболички показује и потребу за укрштањем различитих домена деловања.

Могућности методичке интерпретације културно-историјских садржаја повезаних са конфесионалношћу су бројне. Оне су један од изазова остваривања образовно-васпитног рада у иностранству. Њихова условљеност језичким нивоом ученика и другим социолингвистичким чиниоцима захтева посвећеност, преданост и ангажовање свих стручних капацитета наставника, укључујући и организационе и социјалне вештине комуникације, уз сарадњу са свим релевантним субјектима у земљи пријема.

Литература

- Благојевић, М. (2012). Религијско-конфесионална идентификација и вера у Бога грађана Србије. *Филозофија и друштво XXIII (1)* (стр. 40–52). Београд: Центар за религијске студије, Институт за филозофију и друштвену теорију.
- Гавриловић, Д., Стјепановић Захаријевски Д. (2009). Религијска, конфесионална и етничка припадност као фактор идентификације и самоидентификације. *Култура мира, идентитети и међуетнички односи у Србији и на Балкану у процесу евроинтеграције* (стр. 93–111). Ниш: Институт за социологију, Филозофски факултет Универзитета у Нишу.

⁷ Правилник о остваривању образовно-васпитног рада у иностранству. Београд: Службени гласник РС, 66/2022-50, 77/2022-17.

- Ђорђевић, Д. (1990). *Конфесионални менталитет као фактор (дез) интеграције*. Посећен 4. јун 2023: <https://hrcak.srce.hr/file/229130>
- Мирић, Ј. (2001). О појму идентитета у психологији. *Психологија*, 1–2, 49–60. Београд: Одељење за психологију, Филозофски факултет.
- Правилник о остваривању образовно-васпитног рада у иностранству. Београд: Службени гласник РС, 66/2022-50, 77/2022-17.
- Тривунчић, Б. (2015). Интернет страница српске допунске школе у Француској, <http://srpskipariz.weebly.com/>. Амбасада Републике Србије у Паризу: <http://paris.mfa.gov.rs/lat/>
- Тривунчић, Б. (2016). Електронска колекција наставних материјала образовно-васпитног рада на српском језику у иностранству. *Час по час*: <http://casprocas.weebly.com/>. *Образовно-васпитни рад на српском језику у иностранству*. Београд: Завод за унапређивања образовања и васпитања: <https://zuov.gov.rs/obrazovno-vaspitni-rad-na-srpskom-jeziku-u-inostranstvu/>
- Тривунчић, Б. (2020). Интернет страница српске допунске школе у Француској, Италији, Словенији и на Малти, <https://srpski.fr/>. *Образовно-васпитни рад на српском језику у иностранству*. Београд: Завод за унапређивања образовања и васпитања: <https://zuov.gov.rs/obrazovno-vaspitni-rad-na-srpskom-jeziku-u-inostranstvu/>

Blaženka R. Trivunčić

Paris

CONFESSIONALISM IN THE TEACHING METHODS OF THE SUPPLEMENTARY SCHOOL IN THE SERBIAN LANGUAGE IN THE PARIS REGION

Summary. The paper presents a methodological approach to confessionalism as a subtext of the cultural-historical teaching content defined in the Special Educational Program for Teaching the Serbian Language in the Diaspora. The didactic-methodological approach to confessionalism is determined by linguistic and sociolinguistic factors, and demands expertise and adaptability, sound assessment of a student's language proficiency level and the needs of a student group, selection and implementation of appropriate methodological procedures, and the functional use of teaching resources on the teacher's part. Selected examples of curricular and extracurricular activities indicate, in relation to the confessional identification in the diaspora, which is part of social identity,

the role of education in the Serbian language that shapes the educational and didactic domain based on the values of Svetosavlje, the source of Serbian spiritual heritage, and universal humanitarian and ethical principles using varied teaching content, including confessional meanings.

Keywords: *supplementary education in the Serbian language, Paris Region, confessionalism.*

Blaženka R. Trivunčić
Paris

KONFESSIONALITÄT IN DER METHODIK DES ZUSATZUNTERRICHTS DER SERBISCHEN SPRACHE IN DER REGION PARIS

Zusammenfassung. Dieser Artikel präsentiert einen methodischen Ansatz zum Konfessionalismus, der im Subtext der kulturhistorischen Lehrinhalte steht, die durch das Sonderprogramm für Bildungsarbeit in der serbischen Sprache im Ausland vorgeschrieben sind. Der didaktisch-methodische Umgang mit dem Konfessionalismus wird durch sprachliche und soziolinguistische Faktoren bedingt. Er erfordert Fachkompetenz, Anpassungsfähigkeit der Lehrkraft, eine genaue Einschätzung des Sprachniveaus und der Bedürfnisse der Lerngruppe, die Auswahl und Anwendung geeigneter methodischer Verfahren sowie den funktionalen Einsatz der Unterrichtsmethoden. Ausgewählte Beispiele für lehrplanmäßige und außerschulische Aktivitäten verdeutlichen in Bezug auf die konfessionelle Identifikation in der Diaspora die Rolle der Bildung in der serbischen Sprache. Hierbei wird das pädagogische und didaktische Niveau aus der Vielfalt der Lehrinhalte aufgebaut, einschließlich konfessioneller Bedeutungen, basierend auf den Werten des Heiligen Sava als Quelle des spirituellen Erbes und auf universellen ethischen Prinzipien.

Keywords: *Zusatzunterricht in serbischer Sprache, Region Paris, Konfessionalismus.*